

פרוטוקול מס' 34

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום שלישי, ז' בטבת התשנ"ז (17 בדצמבר 1996), שעה 11:15

- נכחו: חברי הוועדה: עמנואל זיסמן - היו"ר
רפאל אלול
זאב בויס
שמריהו בן-צור
נעמי חזן
ראובן ריבלין
- מוזמנים: דליה גורן - מטפלת בנושא המרכז, משרד החינוך והתרבות
עוזר שילד - יו"ר המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
והתרבות
אלי אייל - המועצה הציונית
חיים גני - משנה למנכ"ל של המחלקה לארגון וקשרים,
המועצה הציונית
אבינועם כספי - המועצה הציונית
יעקב שץ - מנהל יחידת ארועים, מתנ"סים
אורי גרומן - הסתדרות המורים
יהושע קרני - חבר הנהלה, הסתדרות המורים
שרה פרידמן - מורה מלווה של משלחת תלמידים מבית-ספר
"התיכון החדש על שם יצחק רבין"
- יועץ משפטי: משה בוטון
- מנהלת הוועדה: יהודית גידלי
- קצרנית: תמר פוליבוי
- סדר-היום: 1. מאה שנות ציונות - הנושא המרכז לשנת התשנ"ז.

1897

מאה שנות ציונות - הנושא המרכזי

היו"ר עמנואל זיסמן:

אני פותח את הישיבה.

ישיבה זו היא בנושא מאה שנות ציונות. אני מתואם לא רק עם משרד החינוך והתרבות אלא גם עם הסוכנות היהודית. עוד לפני כמה חודשים סיכמתי עם מר אלי אייל, שיתקיים הדיון במועד מתאים זה. נשמע היום דיווח על תכניות ועל ארועים שונים שהתקיימו, נראה את שתוף הפעולה בין הגורמים השונים ונתייחס בהתאם.

אלי אייל:

תודה רבה. ברשותך אציג את המשתתפים. פרופסור עוזר שילד, יו"ר המזכירות הפדגוגית, חיים גני, המשנה למנכ"ל ואיש הכספים, ואבינועם כספי, יועץ שלנו לענייני התכניות השונות וההפקות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

הרב שמואל הלפרט הגיע ראשון לישיבה ושאל אותי מהו נושא הישיבה. כשענית לו שנושא הישיבה הוא ציונות, הוא הלך. אני מקווה שיחזור. הגיעו לכאן תלמידים ותלמידות, ונשמח מאוד אם מישהו מכם ירצה להעיר דבר מה.

אלי אייל:

אביא לפניכם סקירה מתומצת בנושא שנת הציונות. אין אף ועדה בכנסת, שהיא רלוונטית לעניין זה יותר מוועדת החינוך, כי אנו עוסקים במגע עם הממשלה עם ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים. לכן זהו המקום להודות ליו"ר הוועדה על שקבע דיון זה. בחודש מרץ 1995 בתקופת הממשלה הקודמת, התייצבתי בפני הוועדה לענייני סמלים וטקסים וביקשתי מהם להכריז על תשנ"ז כשנת הציונות. הנושא המרכזי חל במדינת-ישראל לפי השנה העברית. מבחינת השנה הלועזית חלה שנת הציונות מספטמבר עד ספטמבר, למרות שאנחנו עורכים את הקונגרס הציוני בדצמבר 1997. שנת הציונות תתארך בחודשיים - שלושה. איני יכול שלא להגיב על חוזר המנכ"ל של משרד החינוך, שטביעת אצבעותיה של הגברת דליה גורן ושל יו"ר המזכירות הפדגוגית ניכרים בה. זוהי חוברת יוצאת מן הכלל בנושא שנת הציונות. כשאני נמצא בארצות התפוצה אני ממליץ לאנשים להתבונן גם בחוברת זו, למרות שהיא מיועדת למדינת-ישראל ולא לתפוצות, כי אפשר ללמוד ממנה. התחלנו בתכנון עוד לפני שוועדת הסמלים והטקסים והממשלה אישרה את תשנ"ז כשנת הציונות. לפני כמה חודשים נפגשתי עם השר משה קצב ולפני ועדת השרים לסמלים וטקסים, ואנו מתכוונים להופיע שם שנית. אני מצפה מוועדה זאת שיהיה לחץ על משרד האוצר. ראוי ששרי ישראל וחברי-הכנסת ידעו בזכות מה אנו יושבים ומסבים סביב שולחן זה.

התכנון שלנו כולל גם את ישראל וגם את העם היהודי. זאת הפעם הראשונה שממשלת ישראל העמידה לרשות המוסדות הלאומיים במה להציג מאה שנות ציונות, כאשר שנת היובל למדינת-ישראל נושקת באופן פיסי וסמלי לשנת הציונות, ולזאת השיבות רבה. בכוונתנו ליצור מודעות והזדהות אקטבית עם הציונות כרעיון חי, תקף, מודרני ומעודכן, ולכן עלינו לחפש אמצעים כדי להציג את הציונות בצורה מושכת בעיקר בקרב אנשים צעירים כמו הקבוצה שיושבת כאן. אנו רוצים שצעירים ונוער ידברו על ציונות וירצו להשתייך לחסידיה ולנוהיהם אחריה. אנו רוצים שאנשים צעירים בעלי השקפות שונות ומגוונות יראו לנכון להגדיר עצמם ציונים. זהו יעדנו באופן כללי.

איננו טומנים ראשנו בחול על איזה רקע אנו עורכים את שנת הציונות. יש תופעות ואמירות שונות שמגבירות את האתגר בקרבנו, שהטפול בציונות הוא כבמטרה מאימת, שהציונות היא נושא סטיגמטי ופרובלמטי ויש להציגה באור חדש ובתוכן חדש בקרב קבוצות מגוונות שיש להן עמדות נחרצות בנושא. אני אומר דברים אלה על רקע התופעות של הפוסט-ציונות בישראל, כאשר הפוסט-ציונות בתפוצות היתה תופעה לפני עשרים או עשרים וחמש שנה. אנשים כמו ג'ורג' סטיינר, נועם חומסקי ואחרים טענו שהרעיון הציוני הוא אנכרוניסטי ושהיהדות היא ויטמין לציויליזציה המערבית, שצריך להיות מפוזר ולא מרוכז במקום אחד.

היו"ר עמנואל זיסמן:

דעות אלה הן דעות מיעוט?

אלי אייל:

הן מיעוט שמצליח לחלחל דבריו גם לפריפריות הקרובות למרכז, ולכן אני אומר אל נזלזל בתופעה זו בלי להשיב מלחמה שעה.

היו"ר עמנואל זיסמן:

רוב העם היהודי צריך לעלות למדינת-ישראל. אני מבין שזהו הנושא המרכזי.

אלי אייל:

זהו בהחלט הנושא המרכזי. הדגש שלנו הוא על ארועים אינטר-אקטיביים ולא על ארועים פרונטליים בלבד כדי שהציבור יהיה שותף, למרות שמה שאני יכול להציג עד כה הם הארועים הפרונטליים שמתחייבים כמצוות הפרוטוקול. פתיחת שנת הציונות בבית הנשיא היתה פתיחה רשמית, נעימה ויפה בהשתתפות אנשים שונים. ביקשנו ממרכז ההסברה שיביאו אנשים מערי פיתוח ומישובים שונים, שהדברים גם ייראו ולא רק יישמעו. גם בכנסת היתה ישיבה מיוחדת על ציונות, שם דיבר היו"ר הכנסת, ראש הממשלה וראש האופוזיציה. לפני-כן ערכנו באולם שגל טקס בהשתתפות השר משה קצב ויו"ר הכנסת, ושם היתה אפשרות לשתף אנשים שונים מן התפוצה ואת כל חברי הוועד הפועל הציוני.

אנו עושים מאמץ מיוחד ונותנים תשומת-לב להצגת הציונות בקרב גוונים שונים של החברה הישראלית אם בכנסים אקדמיים ואם בארועים אחרים, ואחר-כך אעלה דוגמאות מכנס אקדמי ציבורי גדול בבזל. אתמול היתה ישיבת הוועדה ההנהלתית של ההסתדרות הציונית, שאני עומד בראשה. יחזקאל זכאי העלה את הבעיה, שאנו מודעים לה מזמן, שהציונות המדינית לה אנו חוגגים מאה שנה צמחה ממזרח וממרכז אירופה. שאלתו היתה, איך איננו בכל זאת מתנכרים לכל אותן עדות וחלקי חברה, שגם הם חלק ממדינת-ישראל? תשובתי היתה, שבזמנו כאשר הכינו את סדרת "עמוד האש" בטלוויזיה והיו עקב כך ביקורות ואפילו הפגנות, נפגשתי עם אמנון צוקרמן כאזרח מדינת-ישראל ואמרתי לו, אם הברירה היא בין האמת ההסטורית לבין ההזדהות של הנער מדימונה עם הרעיון הציוני, אני מוכן להתאים את הרעיון הציוני לאמת ההסטורית.

היו"ר עמנואל זיסמן:

מה רצה יחזקאל זכאי, נשיא הפדרציה הספרדית לישראל?

אלי אייל:

הוא לא רצה דבר. הוא העיר הערה, ואני משתמש בה כדי לומר מהי עמדתנו בנושא. אציין כמה מהארועים והפרוייקטים שאנו מתכוונים לערוך. אחד הפרוייקטים הוא הכשרת פעילי נוער ארופאי למאה שנות ציונות, כי בחודש מאי ייערך בבזל כנס מחנכים על-ידי המחלקה לחינוך ותרבות והמחלקה לחינוך תורני, שתי מחלקות החינוך הפורמלי בהסתדרות הציונית. ביקשנו מהפדרציות הציוניות בתפוצות להקים ועדות שתרכזנה את נושא מאה שנות ציונות ברחבי העולם. חשוב שזה יהיה על סדר-היום. מטבע הדברים כל ארץ מציינת את הציונות ברוחה, בטעמה ובהדגשיה. הציונות האמריקאית אינה הציונות של אמריקה הלטינית, שקרובה יותר לציונות הקלאסית. יש חשיבות רבה שהציונות תצוין, אם בימי עצמאות ואם בתאריכים אחרים, בכל התפוצות. מדרשת הר הרצל מקיימת סדנאות במגוון רחב של נושאים ציוניים. אנו פועלים גם בתאום עם הארגונים השונים הבינלאומיים והבריתות. אנו מתכוונים לקיים ארוע נוער בינלאומי בקיץ 1997 בישראל, כאשר המחלקה לנוער והחלוץ תהיה המובילה של הארוע הזה.

יהושע קרני:

אתה מזכיר את אקסודוס?

אלי אייל:

בהחלט. זה אחד מנושאי ארוע הנוער הבינלאומי. הצלחנו להניח את הציונות על סדר-יומה של ה- (C.J.F) COUNCIL OF JEWISH FEDERATION. אל יקל הדבר בעיניכם, שארגון כזה בקהילות השונות מוכן להעמיד את הציונות כנושא, שגם הנשיאים הנבחרים לעתיד כולל המקצוענים של הארגונים האלה, מוכנים לדון בו בדרך אידאולוגית. אנו מתכננים גם קונגרס ציוני בינלאומי לנוער, שיישק גם לקונגרס הציוני הכללי בסוף דצמבר 1997. קבענו גם את התאריך של דצמבר 1997 כדי להבטיח השתתפות נוער מהתפוצות. זה היה אחד השיקולים ששיתפנו את הבקאים בלוח השנה של הנוער של צפון ודרום אמריקה, כי אין לוחם זהה. אנו מדברים על תערוכות וכרזות שונות בנושאי שנת הציונות, חלקן תהיינה תערוכות ניידות. בית-התפוצות פתח לפני כשבועיים-שלושה תערוכה, שחלקה יהיה תערוכה נודדת הן בארץ והן בגולה. במסגרת הכוונה האינטר-אקטיבית הלוגו של שנת הציונות נבחר על-ידי הציבור. פרסמנו מודעות יחד עם משרד החינוך ומרכז ההסברה. עשינו את ההצבעה הראשונית בין הלוגויים השונים שהיו ביריד החינוכי שמשרד החינוך יזם, ונבחר לוגו. אנו רוצים שיהיה פוסטר. נצטרך ללכת לאמן מוכר שאנו מכירים את עבודתו ושלאנשים יהיה חשק לתלות פוסטר זה בכל מקום, אולי אפילו בבית, ובוודאי בבתי-קפה, במקומות ציבור ובלובי. עליו להביע את עתיד הציונות ולא רק את עברה.

אחת לחודש אנו מתחילים להוציא עתון "פקס", שבו אינפורמציה וחשיפת תכניות עתידיות של כל הארגונים. איננו מעוניינים לחבוק את כל הגופים והארועים. אנו מברכים על יוזמות, וקיימות יוזמות כאלה בגופים אחרים. עוד לפני שנה דאגנו להיות אצל קצין חינוך ראשי של צה"ל, במרכז השלטון המרכזי ואצל ראשי הערים הגדולות במדינת-ישראל. הנחנו זאת על סדר יומה של החברה הישראלית על גווניה ועל תחומיה השונים. אנו עוסקים, כמובן, בפעילות סטודנטים בישראל. כמו-כן אנו מתכוונים לעשות כנס שליחים לדורותיהם. זה שנים רבות שהסוכנות וההסתדרות הציונית שולחים שליחים לתפוצה, ואנו רוצים להפעיל את השליחים לשעבר בנושאי ציונות, יחסי ישראל-תפוצה במערכות החינוך הפורמלי והלא פורמלי כזרוע הסברתית של הציונות ושל המוסדות הלאומיים. יהיה גם כנס של עיתונאים יהודיים שיהיה גם בסמוך לקונגרס הציוני. אלה הם הפרוייקטים שקשורים יותר למחלקות השונות של המוסדות הלאומיים. ההסתדרות הציונית תהיה שותפה בתמיכה כזו או אחרת.

ועדת החינוך והתרבות
17.12.96

יהושע קרני:

גם הקרן הקיימת.

אלי אייל:

הקרן הקיימת משתתפת בתרומה נכבדה מאוד לתקציב מאה שנות ציונות, וכולנו מעריכים ומכבדים את תרומתה. תרומה זו באה גם מהסוכנות וגם מהקרן הקיימת לישראל.

יהושע קרני:

היא אושרה אתמול.

אלי אייל:

אני יודע, תודה רבה. אני רוצה להודיע על כמה ארועים, שאנו שותפים בחלקם. ראשית אמנה את המכביה ה-15 שתקיים באמצע יולי 1997, ודומני שבמכביה ראינו פרזנטציה של המפיק והבמאי של טקס הפתיחה. אם יבצעו אנשי המכביה שמונים-תשעים אחוז מהתוכניות שהם מתכננים, זה יהיה הארוע הגרנדיוזי ביותר שהיה עד כה. חשיפתו בארוע המיצג שיהיה על מאה שנות ציונות בטקס הפתיחה חשוב לנו מאוד כי לא רק ארבעים אלף איש יצפו בו באיצטדיון, אלא הוא יועבר בשידור ישיר בערוץ הממלכתי.

ראובן ריבלין:

אדוני היו"ר, האם אנו מקבלים עכשיו דיווח על הארועים המרכזיים?

אלי אייל:

כחבר המועצה הציונית אני חושב, שמן הראוי שחברי ועדת החינוך והתרבות יקבלו אינפורמציה על הארועים המרכזיים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אתה לא חבר-כנסת רק בוועדת החינוך והתרבות אלא חבר-כנסת שמייצג ציבור, שיש לו השקפת עולם. לי הכי חשוב התוכן, אבל לא שמעתי עוד מלת תוכן אחת.

אלי אייל:

הייתי רוצה לדעת למה אתם מצפים. חבר-הכנסת ראובן ריבלין לא היה בהערות הפתיחה שלי, והיו גם הערות פוליטיות לא מפלגתיות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

הדיווח אכן חשוב, אבל אומר לך למה אני מצפה בשנת הציונות. הייתי מצפה שיהיו דברים בלתי שגורתיים, למשל שרבות בני-נוער יעלו לרגל לירושלים ולא ש-150 נציגי נוער יתכנסו בבזל. מכיוון שהייתי יו"ר ועדת העליה והקליטה, למדתי על דחיפות הנושא. העליה פוחתת, בעיקר בשנתיים האחרונות, והעליה באה בעיקר ממקומות מסויימים. ממשלה צריכה לשנות את המדיניות ולהביא להגברת העליה גם באזורי רווחה. צריך להפוך את המכביה למשהו בלתי רגיל, שלא רק יבואו ספורטאים מארצות-הברית, מקנדה, מאנגליה, מצרפת ומגיבראלטאר, אלא שאלפים רבים יבואו למכביה זו.

מתוך הזדהות עם מדינת-ישראל, רוב היהודים בארצות-הברית ובקנדה עוד לא דרכו על אדמת המולדת. עלינו לחשוב, איך נחזק את זיקת הציונות בקרב הגרים בגולה. נראה לי שאנו שמים את הדגש על משהו צר מאוד.

אלי אייל:

זו אשמת חוסר ההסברה שלי. ביקשנו שתהיה ישיבת ממשלה מיוחדת על עניין מאה שנות ציונות. הנושא שיהיה בישיבת הממשלה, והיינו צריכים להתמקד בנושא אחד כדי לא להתפזר על נושאים שונים, יהיה נושא העליה. השרים השונים הרלוונטים לעניין ידווחו ויספרו על עניין העליה והקליטה. יו"ר ההנהלה הציונית ידבר על נושא העליה כנושא עולמי ותפוצתי יותר. מדובר על אלפי בני-נוער שיגיעו לארץ במסגרת החויה הישראלית ובמסגרות אחרות. אנו רוצים שכולם יגיעו לארץ, אם כי לא כולם יכולים. כל יהודי התפוצות לא יוכלו להגיע לארץ לא רק בשנת הציונות אלא גם לא בשנת החמישים למדינת-ישראל. אנו חושבים, למשל, להצמיד נציג קהילה יהודי בכל מקום למדליק המשואה בארץ וגם הטקסט יצטרך לבטא זאת בטקסט הדלקת המשואות שמתכנן מרכז ההסברה. יחסי ישראל-תפוצות הוא ערך קיומי למדינת-ישראל. באשר לפתיחת המכביה, אין אנו מארגנים אותה. אנו טרמפיסטים או משתתפים במימון חלק מהאירועים שהוזכרו, והששתתפות במימון צריכה לתת את טביעת אצבעותינו התכנית האידאולוגית בנושאים אלה.

אנו עורכים כנס אקדמי ציבורי בבזל במסגרת מאה שנות ציונות. האירועים בבזל הם יוזמה של ממשלת קנטון בזל ולא שלנו. להם יש אינטרסים תיירותיים ופוליטיים. כנס ציבורי אין פרושו כנס לחקר הסטורי אלא כנס בו השופט מאיר שמגר ירצה על המרכיבים הציוניים בחוקת ישראל המתגבשת בערכי היסוד שהכנסת עובדת עליהם לדוגמה. תהיה הליגה הגבוהה ביותר של החוקרים. אוניברסיטת בזל יוזמת ואנו גם משתתפים. האוניברסיטה העברית ואוניברסיטת תל-אביב מארגנות כנסים על נושאים שונים. ארגנו, למשל, כנס מוצלח מאוד בניר-עציון על הציונות הדתית. הליכוד פנה כדי לארגן ב-1997 הסרת הלוט מעל מציבת זאב ז'בוטינסקי באודיסה. הליכוד יקיים זאת במסגרת מאה שנות ציונות כאשר ההסתדרות הציונית משתתפת. אדוני היו"ר, אם אתה רוצה שאמנה את כל האינטוטר, הישיבה תאריך עוד שעות רבות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

במאה שנות ציונות יש טקסים וצריך לציין אירועים הסטוריים. בעניין זה אני סומך על התכנית מראש. צריך לעשות שינוי בסדרי העדיפויות. אולי צריך פחות אירועים שעולים כסף ולשים דגש יותר על המוניזציה, להפגיש נוער עם נוער, כי אני רואה שהכל נעשה מסביב לאלטיות, למנהיגות ולהנהגה.

אלי אייל:

לא כך הדברים.

עוזר שילד:

אני מבקש להציג את דליה גורן, הדמות המרכזית במשרד החינוך המופקדת על הנושא המרכזי השנתי. הנושא ידוע - מאה שנים לקונגרס הציוני הראשון - אבל בפרספקטיבה של המשרד אנו רואים בו נושא מרכזי לשנתיים, תשנ"ז - מאה שנים לקונגרס הציוני, תשנ"ח - יובל למדינת-ישראל. אנו רואים את שני הנושאים תחת כותרת משותפת - עבר שהוא גם עתיד. נושאים אלה הוגדרו מלכתחילה לחינוך היהודי הרשמי. המגזר הדרוזי שותף במלוא ההפעלה עם תוספת של כותרת משנה - ברית חיים מאז ולתמיד. המגזר הערבי פנה לשר דאז ולמנהל הכללי דאז והציע שהנושא יהיה על זכויות ועל חובות של אזרחים במדינה דמוקרטית, והם אישרו זאת. המגזר הערבי הקים ועדת היגוי כפי שיש ועדת היגוי לנושא במגזר העברי.

ועדת החינוך והתרבות
17.12.96

היו"ר עמנואל זיסמן:

האם אתם ממשיכים את מה שהחליטו הקודמים?

עוזר שילד:

אנחנו ממשיכים את מה החליטו.

נעמי חזן:

האם ההחלטה היתה לשנה או לשנתיים?

עוזר שילד:

לשנתיים.

נעמי חזן:

מה עם החינוך הבלתי מוכר והעצמאי?

עוזר שילד:

בחינוך של ש"ס "אל המעיין" בחרו בנושא הקשר בין עם ישראל וארץ-ישראל במשך הדורות. החינוך העצמאי נמצא רק בשלבי התארגנות.

נעמי חזן:

באמצע שנת הלימודים?

עוזר שילד:

איני יכול למסור מה יהיה.

ראובן ריבלין:

ש"ס התחילו בזמן האחרון לעסוק מאוד בנושא הציוני ובכך שהמדינה היתה יכולה לקום גם בלי הציונות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

האם היא גם יכולה להתקיים בלי צבא? קחו את חבר-הכנסת נסים דהן.

שמריהו בן-צור:

אם הוא לא נמצא כאן, אז לא נדבר עליו.

היו"ר עמנואל זיסמן:

מי שמדבר דברי שטות, צריך לדבר גם בהעדרו.

עוזר שילד:

באשר לתכנים ולפרספקטיבה, אפנה אתכם לחוזר המנכ"ל המיוחד שגם אלי אייל התייחס אליו. דליה גורן, גורמים אוניברסיטאים וההסתדרות הציונית העולמית היו שותפים בהכנת החוברת. הפעלת הנושא המרכז במערכת החינוך מבוססת על נושא הקונצפציה של וולנטריות. המשרד אינו מחייב בית-ספר מה לעשות.

נעמי חזן:

האם אתם לומדים זאת בביה"ס "התיכון החדש על שם רבין בתל-אביב"?

שרה פרידמן:

הכתות שאינן לומדות ציונות מקבלות פעם בחודש שיעור בנושא ציונות, היות ומאה שנות ציונות היא תכנית חובה בכתות ט'. זה במסגרת שיעורי ההסטוריה.

עוזר שילד:

המשרד מתכנן, מציע ומפעיל תכניות בשיתוף עם גורמים ומוסדות ציבוריים. אני רוצה להציע לכם לעיין בקטלוג זה. בחול המועד סוכות התקיים יריד במשך ארבעה ימים, בו כל הגורמים שהכינו חומרי למידה, הפעלות, תכניות והצעות הציגו אותם בפני עובדי הוראה. בנוסף לזה התקיימו סיורים, סדנאות וחזיונות אורקוליים. במשך ארבעה ימים ביקרו 25,000 איש ביריד. תוכלו לראות, מי הגורמים שהיו שותפים בהצגת תצוגות, כמו ביתן ההסתדרות הציונית העולמית. נוסף לזה בתוך הלמודים השוטפים יש פעם בחודש, כפי שנמסר, ארוע או הפעלה מסויימים. המפקחים המרכזים של כל נושא ונושא שותפים לתכנון ולביצוע של הנושא המרכז. אנו סוברים שאפשר לשלב את הנושא המרכז לא רק בהסטוריה ובלמודי ארץ-ישראל אלא לדוגמה במקצוע מדעי החברה. לגבי תכנים ויעדים אני מפנה אתכם לחוזר המנכ"ל עמודים 11-12 ואילך, המגדירים מה אנו מבקשים להשיג.

יעקב שץ:

האם נגמר הדיווח?

היו"ר עמנואל זיסמן:

המטרה לא היתה רק דיווח, אלא לראות אם אפשר לשנות.

זאב בוים:

הרושם שקיבלתי מהסקירה שנתן אלי אייל הוא שיש כאן מאמץ ארגוני, נהולי וכספי גדול מאוד בנושא הציונות. לפי החומר שהוגש צריך להעריך מאוד את האנשים שעוסקים בעניין זה. על רקע ההערות שהשמיע היו"ר אני רוצה לציין שאני מעריך מאוד את הפעולות שתעשינה מול התפוצות. יש טענה שאולי לא עושים מספיק ואולי צריך ארוע כזה או אחר מסביבו כדי לנסות להניע וליצור מהלך של תנועת המונים לכוון הארץ למגע ולהכרות עמה מנקודת ראות של יהודי התפוצות. צריך ראשית כל, בלי לוותר על הפעולות מול התפוצות, לחשוב היטב איך אנו מנצלים ארוע זה, והאם באמת דרך חוזר זה והאופן בו הוא מיושם אפשר יהיה להפנים את העניין הציוני ואת רעיונות התנועה הציונית בקרב הנוער.

כשאנו גדלנו עם המדינה, הציונות היתה עוד משמעותית, אבל גם הארועים שחוינו הם הסטוריה שאם היא אינה נלמדת אין הצעירים יודעים עליה, והם לא יודעים הרבה. זו הזדמנות מיוחדת מעבר לפעולות השוטפות של בית-הספר שצריך לנסות למצותה כדי ליצור הכרות עם הציונות הקלאסית על מטרותיה ועל דרכי הגשמתה, ובכך לנסות לקרב את הנוער להסטוריה ולהזדהות עם הרעיונות הציוניים כרעיונות עדכניים היום. כל אחד יכול לתת לכך את הפרשנויות היומיומיות. לא יכול להיות שמשרד החינוך יציע כל זאת לבתי-הספר, ובאופן וולנטרי בתי-הספר יחליטו אם לטפל בזה או לא. איני חושב שיש כאן מקום לוולנטריות, אלא שתהיה זו חובה שכל מוסד חינוכי במדינתנו יתעסק בעניין זה. צריך להציע הרבה מאוד דברים כדי לסייע לבית-הספר לבחור, אבל הוא לא יכול להיות פטור מכך. יש צורך להפעיל את מערכת הפיקוח והבקרה על בית-הספר כדי לעבור ולראות שמעבירים את עניין הציונות. אני מוכן לתת לבית-הספר את הבחירה, כל אחד לפי הבנתו, לפי הזרם שלו ולפי פרשנותו לציונות, אבל שלא יהיה פטור מכך.

שמעתי את ההערה, האם השלטון והממשלה החדשה שאני, כידוע, תומך בה ממשיכים תכנית זו והאם אין בחינה מחודשת שלה. כיוון שיש לנו רטרופקט של מאה שנות ציונות ואנו רוצים להנחיל את יסודות התנועה הלאומית לדור הצעיר, עלינו לוותר על הניואנסים, על ההבדלים ועל הזרמים ולהתאחד על דברים שאנו יכולים להסכים עליהם בגדול. אנחנו יכולים להסכים על מקומה ועל חשיבותה של תנועת העליה וההתיישבות בארץ. אחר-כך יהיו הניואנסים, ובית-ספר אחד ידגיש את ההתיישבות בקוי הקו הירוק והאחר בתחומי ארץ-ישראל השלמה. אני מוכן להשאיר עניין זה ברמה בית-ספרית, ברמה של זרם ושל מורה בכתה, ובתנאי שנסכים שיש כמה מרכיבים חשובים יותר של הציונות, שלנו יש עניין שתהיה הכרות והזדהות של הנוער עם. אלה הם אבני היסוד של הציונות הקלאסית. במערכת החינוך יש מאות אלפי ילדים שהגיעו זה מכבר כיהודים שמנוכרים לגמרי לתנועה הציונית וזו הזדמנות בלתי חוזרת להם במיוחד לקבל ידע בנושא. היה ראוי שנניח ליום-יום הפוליטי המקוטב כל-כך כמו הזרם החרדי, השוליים הלא ציוניים בחברה. אין טעם לנסות להפוך זרם זה לזרם ציוני. חשוב מאוד להשקיע בנוער שלנו בשנים אלה.

דליה גורן:

במשרד יש על כך הסכמה, וזה מקובל על כולם.

נעמי חזן:

עלי לומר למשרד החינוך שהתרשמתי למדי מהתכנית ומהקונצפציה. מדי כמה ישיבות חוזרים מספר חברי-כנסת ואומרים שאין מתפקידם להיכנס לתכנים בהכרח, כי אם היו עושים זאת היו מביאים עצמם במקום אנשי המקצוע. אנו איננו אנשי מקצוע ותפקידנו לנסות לזהות את הקונצפציה ולהעיר על הקונצפציה הכללית. אני חולקת על חבר-הכנסת זאב בויס בכמה נקודות מרכזיות. אחת ממטרותיה העיקריות של תכנית זו היא לא רק עניין של רטרופקטיבה אלא בעיקר רענון ויצירת מחויבות בדרכים שונות. זה הרעיון שעומד מאחורי התכנית.

דליה גורן:

גם חשיבה לעתיד.

נעמי חזן:

ודאי, שמי את הדגש על רענון ולא על רטרופקטיבה. אם זה הרעיון שעומד מאחורי התכנית, הכלים המרכזיים שהוצגו בפנינו הם גם הנכונים. הכלי החשוב ביותר הוא הכלי הפלורליסטי. אני מפנה אתכם לסעיף 6 בתמצית של שני העמודים, שהמשרד אינו קובע תכנית למודים ואינו מכין ספרי למוד, אבל כל בית-ספר יעשה זאת בהתאם לצרכי התלמידים ולרעיונותיו. זה יותר פלורליסטי. אם תהיה לציונות משמעות, זה

לא בגלל שלוקחים מכנה משותף זה או אחר ומאכילים אותו בכל המערכת אלא יוצקים תוכן אקטואלי ועתידני לציונות על-ידי פלורליזם, כאשר המאחד הוא מושג הציונות על צורותיה השונות. אני מברכת על כך. זוהי גישה מתקדמת מאוד, היכולה לדבר לקבוצות שונות. אם הרעיון הוא למצוא מכנה משותף, מכנה משותף יהיה תמיד כי מדובר על ציונות ועל צורותיה השונות. אני דוחה את הרמיזות על רענון פוליטי שכדאי לעשות. העדכון נעשה בבתי-הספר ולא בהכתבות מלמטה. אם רוצים יציבות מסויימת במונחי היסוד של הציונות, אבוי אם כל פעם שיש חילופי שלטון במדינת-ישראל משנים תכניות למוד בנושאים אלה. זאת גישה לא נכונה.

זאב בוים:

את מחזקת בדיוק את מה שאני אומר. אני טוען בדיוק ההיפך.

נעמי חזן:

היו כאן נימות שאני מוצאת בהן פגם, ואני יכולה להבינן כפי שנאמרו ונקלטו באוזניי. אין זה תפקידנו להיכנס לתכנים אלא אם יש בהם בעיה אמיתית. הקונצפציה היא פלורליסטית, ולכן אני חושבת שהיא נכונה. באיזו מידה יש תאום בין משרד החינוך לבין התכנית בחו"ל?

דליה גורן:

כל הזמן עובדים במשותף.

נעמי חזן:

אני רוצה להעיר הערה דידקטית. הרבה מהתלמידים שכאן "גולשים".

דליה גורן:

ב-25 בדצמבר מתקיים יום עיון בשתוף עם המשרד וגופים אחרים על הנושא המרכז והאינטרנט, ובו יוצגו תכניות שונות עם אתרים שונים.

נעמי חזן:

אתם נמצאים בתחילת מאה שנות ציונות ואתם משקיעים הרבה מאוד כסף, מאמץ ומשאבים אנושיים. מה המצב בתחילת הדרך ובסוף השנה? איזו תכנית מעקב יש לכם? למה אתם מצפים? באיזו מידה הצמדתם מערכת מעקב וההערכה, כי המטרה העיקרית היא לקרב אנשים וליצור זיקה בקרב יהדות התפוצות לישראל. מהם כלי ההערכה שלכם וכמה השקעתם, כי זה בסופו של דבר יהיה מבחן כל התכנית?

שמריהו בן-צור:

חוזר המנהל הכללי בסיון תשנ"ו מקובל עלי ואני שמח מאוד שלא חלו בו כל שינויים. לא מקובל עליי המושג תפוצות. יש להשתמש במונח גולה. אני מחפש את הרוח, את הציונות עם הנשמה. האם התקשרו בינם לבין עצמם גופים או אישים שיש להם מה לתרום או שיש סתם מראות, כמו המכביה והכנס בבזל. איני שולל זאת אבל אני שואל, איפה הנשמה? יש לדון בעניין זה בצורה רצינית בצוותים רציניים. הייתי מצפה לשים דגש על נקודה זו. איני רואה שיתוף פעולה עם ציבור המורים. הייתי מצפה ממשרד החינוך ומחסוכנות היהודית להיות בקשר רציני עם המורים. מה יהיה עם התושב שיושב בדימונה או בקרית-גת? מה עם ישראל השלישית או השנייה? איך ישולבו? יש ארגון מורים יהודיים מארצות-הברית שעורך ימי השתלמות, וצריך לשלבו.

דליה גורן:

הצגנו לפניהם נושא זה.

שמריהו בן-צור:

איפה עומדת ירושלים אצלכם? איך משלבים אותה? האם היא הלב הפועם של כל מאה שנות ציונות או לא? איפה עומדת הציונות הדתית?

אלי אייל:

קיימנו כנס בניר-עציון בו היו 150 ראשי ישיבות ומנהלי בתי-ספר.

שמריהו בן-צור:

הכנס לא ייצג את הציונות הדתית.

דליה גורן:

היה גם כנס במזכרת-בתיא.

יעקב שץ:

הולכתי 17 נושאים מרכזיים ב-17 השנים האחרונות. זוהי פעם ראשונה שהנושא נדון בוועדה כלשהי בכנסת. זאת גם הזדמנות להבחין בין נושא מרכז לנושא מרכזי. נושא מרכז הוא הנושא שמערכת החינוך מתמודדת עמו, והנושא המרכזי הוא ההחלטה של ממשלת ישראל מה יהיה אותו נושא בשנה העברית. בתשעים אחוז מהמקרים הנושא המרכז והנושא המרכזי חופפים, אבל לא בהכרח. מכיוון שהנושא המרכזי כמעט ולא בא לידי ביטוי, מעט בדברי ההסתדרות הציונית, אני מציע ליו"ר הוועדה לזמן את מנהל מרכז ההסברה ולדון, כיצד הנושא המרכזי בא לידי ביטוי. איני רואה את מרכז ההסברה ברשימה.

אבינועם כספי:

חלקם הגדול מופיע במסמך המצורף כאן.

יעקב שץ:

החברה למתנ"סים הצטרפה לאחר דיונים ממצים עם ההסתדרות הציונית העולמית ועם מערכת החינוך למפעל בשנת תשנ"ז, שנקרא ציונות מודל 97. לחברה למתנ"סים יש פן של חברה ושל 175 מתנ"סים ברחבי הארץ, ששם מתקיימת פעילות מאוד ענפה בקרב ישראל השניה והשלישית. נושא הציונות בא לידי ביטוי במתנ"סים על-פי הנחיות החברה תחת הכותרת שהוזכרה.

ראובן ריבלין:

דבר על התוכן.

יעקב שץ:

הפעילות שנעשית שם היא ברמה קהילתית. ערכי הציונות מתורגמים לשפת המחשה על-ידי הצגות תאטרון יזומות מקומיות, על-ידי סיורים תחת הכותרת של ארץ מורשת ועל-ידי חומר שהחברה למתנ"סים מחזקת את הספריות בנושא הציונות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

מנה כמה ערכים, בבקשה.

יעקב שץ:

עליה וקליטה, קידום חברתי ותרבותי, מפעלי נוער וארץ מורשת. אלה מתורגמים לאמצעים מגוונים, המתקיימים במתנ"סים השונים. כל הפעילות השוטפת של החברה למתנ"סים במשך השנה מסתובבת סביב נושא הציונות, כמו ביום המתנ"סים שיהיה בל"ג בעומר או בכנס השנתי של החברה למתנ"סים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

האם זה יהיה בשתוף פעולה עם העיריות?

יעקב שץ:

כן, בשיתוף פעולה הדוק מאוד. המתנ"סים רובם כפופים לרשויות המקומיות, ולכן זה בשתוף פעולה הדוק מאוד עם מערכות החינוך של הרשויות המקומיות. הדגש המרכזי הוא על בני-נוער בנושא זה.

אורי גרומן:

האם גם בני "ארץ-ישראל השלישית" מסובסדים ויכולים לזכות באותם הדברים בנושאים אלה?

יעקב שץ:

הם מאוד מסובסדים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

נקיים עד פסח דיון על המתנ"סים. יש אוכלוסיות שלמות שאינן מכירות או חודרות למתנ"ס.

רפאל אלול:

וזה יקר.

ראובן ריבלין:

העשירים לא רוצים לבוא והעניים לא יכולים לבוא.

יעקב שץ:

אנו משתדלים להגיע לקהלים שמערכת החינוך, ההסתדרות הציונית ומרכז ההסברה לא מגיעים אליהם.

היו"ר עמנואל זיסמן:

כולל הערוצים הקהילתיים ברדיו ובטלוויזיה?

יעקב שץ:

התקשורת הקהילתית, שהיא ענף מאוד דומיננטי בחברה למתנ"סים במתנ"סים עצמם, באה לידי ביטוי בולט מאוד.

יהושע קרני:

אני מייצג גם את תנועת המורים למען הקרן הקיימת. אנו תורמים רבות בנושא החינוך הציוני. נושא זה אינו עוד נושא מרכז של שנתיים שאחריו נוכל לעבור לסדר היום. זהו הנושא הקיומי של מדינת-ישראל, ואם לא ננצל בשנה זו ובשנה הבאה להפכו לחלק אינטגרלי ממערכת החינוך נחמיץ הזדמנות הסטורית, ולא נשאל עצמנו למה אין מוטיבציה לשרת בצבא ולמה יורדים מהארץ. חשוב מאוד שנשים אל לבנו נקודה מרכזית זו, שהציונות לא יכולה להיות עוד נושא, וזה לא יכול להיות נושא פלורליסטי וולנטרי. זה צריך להיות נושא שיהיה חלק בלתי נפרד ממערכת החינוך. צריך לחשוב כיצד עושים זאת בצורה חכמה, כאשר מתחשבים בקבוצות אוכלוסיה שונות ומגוונות.

נפגשנו עם מנכ"ל משרד החינוך עם ד"ר בר-לביא, מנהל אגף החינוך של הקרן הקיימת, ובאנו לשכנע את מנכ"ל משרד החינוך ואני מקווה שנצליח לשכנע גם את השר, שחייב להיות אדם נוסף מבין שבעת בעלי התפקידים המרכזיים שירכז את החינוך הציוני בתוך בית-הספר. משרד החינוך מטעמים כלשהם אינו רוצה לגעת בנושא זה או שהוא חושש ממנו. הנושא מרחף בחלל. זהו נושא קיומי וצריך לעשות סדוד מערכות ערכי וחינוכי היום, וזאת ההזדמנות שלנו. ועדת החינוך יכולה לסייע בכך. אפשר להזמין את שר החינוך, כי הוא יתן כוון למערכת החינוך בארבע השנים הקרובות. אם יהיה לחץ של גורמים שונים בנושא זה, הוא יעלה על המפה החינוכית. לא יתכן מצב שילד אחד במדינת-ישראל לא ידע, מי היו האבות המייסדים, מה זכותנו על ארץ-ישראל ומדוע אנו צריכים להיות במדינת-ישראל.

חייבות להעשות פעולות משמעותיות במערכת החינוך. הצענו תכנית "מבזל לירושלים". זוהי תכנית לימודית ערכית, המגיעה לכל מערכת החינוך ויוצא חוזר מנכ"ל על הנושא. לפני כעשר שנים קיימנו מפעל "רכבת הנגב" לזכרו של דוד בן-גוריון. רכבת מיוחדת יצאה מהצפון ואספה תלמידים עם מחנכים, וכולם נפגשו בשדה בוקר ונטעו עצים בנגב. צריך ליזום מפעל חינוכי, שיוציא את כל התלמידים עם מוריהם לקראת האביב ויביא אותם בעקבות הנושא שאנו נלמד לירושלים, כי חזון הקונגרס היה להגיע לירושלים ולהקים את מדינת-ישראל. צריך לקחת את כל השותפים שיש להם עניין בנושא זה ולתת גיבוי ארגוני ותקציבי כדי שהנושא יצא מהכוח אל הפועל. אנו צריכים תכנית טלוויזיה אטרקטיבית ומעניינת לכל עם ישראל בשעות מתאימות, שכולם יוכלו ללמוד על תולדות הציונות עד לעידן שלנו.

דליה גורן:

באשר להערכתך בעניין רישום חובה. המשרד לא נותן למערכת החינוך ולבית-הספר שעות מורים ושעות תלמידים או תכנית למודים, ובכל אופן אנו יודעים שהנושא המרכזי מתקיים. עשינו סקר איזה אחוז מבתי-הספר בוחרים לעסוק בנושא המרכזי מבלי להתייחס לשם הנושא. מצאנו שכשמונים אחוז ממערכת החינוך בוחרת לעסוק בזה, קצת יותר ביסודי וקצת פחות בעל-יסודי, תלוי בנושא ובאפשרויות לשלבו עם הבגרויות. היחודיות והיופי שיש בנושא המרכזי השנתי היא בכך שהנושא וולנטרי והוא מחייב את צוות בית-הספר לשבת ולקחת חומר בסיסי ולהתחיל לרשום מה עושים עמו ברמה בית-ספרית מותאמת מבחינת הצוות, מבחינת אוכלוסית היעד וכו'. כאשר נהפוך זאת לחובה נשנה את כל תפיסת הנושא המרכזי. אני מסכימה מאוד על חשיבות הנושא, שהוא מאוד בנפשו. אני מקווה שכתוצאה משנתיים אלה יעמדו ברשות בית-הספר חומרי למידה ורעיונות, והם יבחרו לעסוק בנושא בהמשך.

כמעט כל משור מתייחס לאתרים שבסביבתו ולומד את החלק ההסטורי של עצמו, וכמעט כל הטיולים השנתיים והפעילויות החוץ בית-ספריות תהיינה באוריינטציה של ציונות, וילכו למקומות אלה בהמונים. באשר לפעילויות ביחסי ישראל-תפוצות, מערכת החינוך בנתה מספר פרויקטים בשותף עם רשת החינוך, ההסתדרות הציונית העולמית וגופים נוספים של קשר אינטרנט, פקס, וידאו וקשרים של קבוצת תלמידים כאן מול קבוצת תלמידים אחרת. אנו מאמינים בקשר ישיר.

ראובן ריבלין:

שנת החמשים אינה מיוחדת יותר משנת הארבעים או השישים למעט העובדה שאנו נמצאים על פרשת דרכים רצינית ביותר בציונות. שמחתי לשמוע שהמורים חושבים כך, רק שהם לא עושים כך. גם אני בעד פלורליזם, אבל זה בלתי אפשרי שהדור הבא יהיה צריך לתת תשובות לנושאים שהוא לא דן בהם. כתוב ארץ-ישראל ומדינת-ישראל, והיום זאת דילמה שהיא בפרשת דרכים בציונות. כרגע נראה לי שחשוב יותר לשים את הדגש על ציונות מאשר על פלורליזם. זו הזדמנות לנוער ללמוד על נושא הציונות דרך הנושא המרכזי בבית-הספר ולא לפסוח עליו. השאלות היום הן כיצד ובאילו תחומים צריכה הציונות לבוא לידי ביטוי במעשה ובמחשבה, הציונות לאן? האם אחת מדרכי הביטוי של הציונות כיום היא ההליכה ליחידות קרביות לשם הגשמה עצמית ולא מטעמים ציוניים?

רפאל אלול:

אני רוצה להודות ליו"ר הוועדה על הרעיון להביא דיון זה. אני מקווה מאוד שהוא לא יהיה הדיון האחרון. אני רוצה להציג תהיות ולא תשובות. יש לנו שנתיים שיכולות להוביל את שלושת העשורים הבאים אם נדע לנצלן נכון. אביא דוגמה קטנה. כשהייתי צעיר מנחם בגין הצהיר על שקום שכונות, והיה סחף בכל המדינה. עלינו לקחת פרויקט שיכול להוביל וללכד את המדינה, כי איני יודע כמה יעזרו הכנסים. אלה חייבות להיות שנתיים בהן קולך וקולנו ישמע בוועדה, ויש להביא לכאן את ראש הממשלה, את שר החינוך ואת יו"ר הסוכנות היהודית. עלינו לנסות כולנו לחפש תשובה, כי בשנתיים אלה נוכל להיבנות. איני נכנס לפרטים. אני בטוח שיושבים אנשים רבים, שמכינים תכניות שונות. כמה אנשים נהנים מהתכניות האלה?

דליה גורן:

25 איש.

אפרל אלול:

מכינים בטלוויזיה תכנית תקומה. הטלוויזיה משקיעה בכך הון עתק. הפחד שלי הוא שלא נגיע למי שהיה צריך להגיע, כי יבחרו בערוץ אחר. שאלתנו צריכה להיות, איך אנו מגיעים למי שצריך להגיע.

היו"ר עמנואל זיסמן:

גם אנו תרמנו את תרומתנו לארועים, כמו בכל ערוץ, בשבעה בינואר בסימפוזיון באולם החדש של המועצה הציונית.

חיים גני:

בכרמיאל יהיו 300,000 איש שיראו את המחולות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

במדינת-ישראל הפסיקו אפילו לברך או להסביר במאורעות מוסיקליים או אמנותיים.

חיים גני:

יו"ר ההנהלה הציונית יברך.

שמריהו בן-צור:

זה יתרום רבות לציונות. אני מסכים עם חבר-הכנסת רפי אלול, שצריך משהו שידליק את המדינה הזו, זה הדבר החשוב ביותר.

אלי אייל:

הדיווח שלי היה מקוצר, מקוטע וחלקי. דיברו כאן על עניין התקשורת, ויש לנו הרבה מה לומר בעניין זה. דיברו כאן על כך, שהטלוויזיה בסופו של דבר היא החשיפה הרבה ביותר, ואנו שמים לב גם אליה. דיברו על ארועים המוניים ועל ארועים שישאירו השפעה מסויימת. יש עניין של הצטברות. יש כנס, שעורך יו"ר ועדת החינוך והתרבות עם המועצה הציונית במסגרת מאה שנות ציונות, וזה אולי נקרא כנס אלטיסטי, ויש ארועים המוניים יותר. יש הכל מכל הסוגים. הושקע מאמץ גדול בתוכן ובפריסה הגאוגרפית והנושאת של כל נושא ארועי שנת הציונות. אילו הייתי מהמחנכים הייתי מעודד שאלות כפירה, כי דור האבות המייסדים שמרד בהוריו בא לכאן וביקש תשובות אחת ולתמיד כדי לחסוך מהנוער את הנסיון שאי אפשר להמנע ממנו, נסיון הספקות. מותר שתהיינה ספקות ומותר לשאול שאלות כפירה. אני מקבל את ההגדרה שהציונות היא שם משפחה ולא שם פרטי. יש פרשנים שונים ופרשנויות שונות וכולם רלוונטים. אני מציע נקוי לשון, חלוציות היא חלוציות, התישבות היא הישבות, ציונות היא ציונות ואינה אידאולוגיה טוטלית. אני רוצה לומר לחבר-הכנסת שמריהו בן-צור באשר למונחים תפוצות וגולה שהשתמשי בשניהם, אל נתפס לענייני טרמינולוגיה שאין מאחוריהם רעיון כלשהו.

שמריהו בן-צור:

יש הבדל גדול בתפיסת עולמך, כאשר אתה אומר תפוצות וכאשר אתה אומר גולה.

אלי אייל:

אני מתייחס לתפוצות כאל גולה.

שמריהו בן-צור:

אני לא משתמש במונח תפוצה. בשבילי ניו-יורק היא הגולה, ואני מייחל שכל היושבים שם יבואו לכאן.

אלי אייל:

אני מקבל את דבריכם באשר לרוח שצריך להכניס לעניין זה. חבר-הכנסת שמריהו בן-צור שאל איפה ישראל השלישית. אחד מהארועים הגדולים יהיה עליות שנות החמשים שהן חלק מהציונות. אנו מעוניינים בתגבור החוויה הישראלית, בהתעוררות בקהילות, ואני מקבל שהיחסים בין ישראל - תפוצות הם ערך קיומי, אבל אמירה זו היא עדיין מופשטת וצריך לתת לה את ההסבר הממשי. צריך להסביר לצעירים, מדוע הציונות היא ערך קיומי. אלה הן מאה השנים הראשונות, ואנו נושאים עינינו למאה הבאה של הציונות.

היו"ר שלנו קיבל מכתב ובו הוא נשאל, האם בשנת הציונות יהיה המגזר הערבי מנודה. יו"ר ההנהלה הציונית, אברהם בורג, העביר אליי את המכתב הנ"ל: "את עיקר מכתבך אתה מקדיש לעניין מערכת החינוך, ואני מסב את תשומת לבך לחוזר מנכ"ל משרד החינוך והתרבות. הנושא המרכזי במגזר הערבי בתשנ"ז זכויות וחובות שוות לכל אזרחי המדינה". אני בטוח שאנשים מוסמכים ובעלי ידע דנו בעניין, כיצד להגיש נושא זה למגזר הערבי. בהמשך המכתב נאמר "דבריך חשובים מכדי לפסוח על לבו של הנושא, והוא הצגת הציונות במגזר הערבי. אני מתכוון להביא נושא זה לוועדה ההנהלתית". בוועדת השרים לסמלים וטקסים העלה השר בנימין זאב בגין שאלה זו, ולכן כנראה יהיה לנושא המשך.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אין ציונות בקרב הערבים, אבל בקרב הדרוזים יש ציונות. איננו דנים בתנועת השחרור הלאומית של העם הפלשתינאי אלא בתנועת השחרור הלאומי של עם ישראל.

אני מודה לכל מי שבא לישיבה. באשר לעניין התוכן והמסרים, אכתוב מכתב לראש הממשלה לקראת הדיון בממשלה. יש כמה דברים מעשיים, עליהם הממשלה צריכה להחליט. הגיע הזמן שהממשלה תיתן, למשל, סל קליטה למעוטי יכולת מארצות הרווחה. רוב היהודים בארצות-הברית עניים. זה יעורר את שנת הציונות. כל מי שבגיל בר-מצווה צריך מימון. המגבית הולכת יותר ויותר לקהילות ופחות לדברים מבורכים. אנו נעביר תוכן זה לאוכלוסיה הרבגונית וניתן את כל הדהיפה, כדי שכל שאתם מתכננים יצליח מעל ומעבר למצופה.

תודה רבה, ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13:15.